

19-20 2018 dvojčíslo MÝSLIVNÍK

Ročník XXXI, cena 1 €. Vyšlo 23. mája 2018

Z OBSAHU

Spevácke hody (V. Blaho)	s. 6	(D. Mikolaj)	s. 8	(L. Válek)	s. 9
V Galérii Jána Kulicha					
K jubileu Blažejca Beláka					
Unikol strieborný soprán (T. Ursinyová)	s. 7	Týždeň maďarskej kultúry (príloha)	s. 1 – IV)	Literárne recenzie	s. 12 – 13

Téma: Okružle výročia

CSR, SR a LT

s. 4 – 5

Unikol strieborný soprán

(T. Ursinyová)

s. 7

Týždeň maďarskej kultúry (príloha)

s. 1 – IV)

Literárne recenzie

s. 12 – 13

Na medzinárodnom knižnom veľtrhu a literárnom festivale Svet knihy v Práhe-Holešovičiach sa v dňoch 10. až 13. 5. 2018 zúčastnilo a účinkovalo v programoch 27 štátov a regiónov Európy i celého sveta v rámci asi 500 sprievodných programov. Jeho 24. ročník sa zameriaval na komiky. V špeciálnej expozícii sa predstavilo deväť kreatívnych miesť literárny UNESCO, z ktorých na veľtrh prišli i autori či literárni vedci. Na festivale prezentovali aj antológiu súčasnej slovenskej a českej poézie Rejfény čas. Blížšie sa o podujatí dočítate na strane 2. Foto: Stefan Cířna

MÉDIA, REALITA A DEMOKRACIA

PAVOL TOMAŠOVIČ

Esaj

Nadbytok podobne ako nedostatok môže v spoločnosti vytvárať napätie. Ostatné roky potvrdzujú, že to platí aj pri technických inováciách, rozličných textoch a podnety. V množstve sa nám stráca ich konkrétna a informovane v spoločnosti, potrebuje rozumieť možnostiach a limitom vnímania sveta a pravdy. Každá kultúra a spoločnosť sú formované v istých horizontoch či režimoch pravdy. Demokratická vizia spoločnosti predpokladá, že uznaná pravda sa bude preverovať a overovať vo verejných priestoroch a rámcu diskusie slobodných občanov. Platformou prvotnej konfrontácie a reálnosti mali byť strany, spolky, občianske združenia či záujmové skupiny. V postmodernej situácii, keď sme vzhladom na strach z totality popreli platnosť jediného horizontu a pravdy, sme verejný priestor oslobodili od hraníc korekcie v prospech rôznosti interpretácií. Kým verejný priestor nezakáži čoraz intenzívnejšie ovplyvňovať elektronické médiá, tým prebiehali ešte osobné konfrontácie, ktoré informácií s realitou a existovali zá-česť spoločnosti, bolo ešte možné v rámci týchto komunít, spoločností a národov

udržovať nielen diskusiu, ale i informácie a stupeň kontinuity v určitých limitovaných zmyslových celkoch. Uvoľňovaním ligatúr vzťahov, reči a spôsobu informovania sa postupne stal priestor pre zmysluplnú diskusiu ľahší a neukotvený.

Teoretici komunikácie, ako napríklad Jürgen Habermas, si boji vedomi nekompatibilitu rôznych režimov pravdy a poznania. Preto hľadali ideálny predpoklad pre diskurz. Podhubím viery v otvorenú spoločnosť bolo oddelenie verejného nemala byť predmetom diskusie vo verejných priestoroch. Diskusia vyzrádala od zúčastnených učtu, dôveru a argumentáciu v danom jazyku. Ukazuje sa však, že išlo o priveľmi ideálny model.

Nastupom rozhlasu, televízie a internetu sa nielen zrychlilo prepojenie ľudí, ale s rastúcim počtom médií prevládlo úsilie upútať pozornosť na seba. Pre svoju existenciu, rozvoj a vývoj totiž vyžadujú finančné krytie. Technologicke, podobne ako väčšec oblasť živoja, sú financované investíciami. Tih a peniaze sa postupne stávajú tvorcami zdrojov i určitých faktorov rozvoja nielen v médiách. Stali sa novými limitami i verejným diskurzom. Sledovanosť sa stala meradlom úspešnosti média tak, ako počet študentov má byť meradlom dobrej školy. Obsah a pravda zostali v úzadí. Reálna, podobne ako diskusia, sa stali nekontrolovateľne tečúce v otvorenom systéme. Pokusy regulácie v mene obsa-

hu a pravdy sú pretrčením hraníc štátu koraz neúčinnéjšie. Hlavne ak sú všetci relevantní členovia spoločnosti vyšarvení mechanizmom úspešnosti, ktorú prezentujú majetok. Rychlosť a množstvo informácií prešli postupným naberaním nových obsahov a veľkým tokom do tečúcej riavy, ktorú nie sme schopní nielen absorbovať, ale ani sledovať. Svet sa v množstve zredukoval do nevyhnutného, často počutého či viditeľného obrazu. Poznanie je čoraz väčšmi odkázané na sprostredkovanie, ktoré nevyžaduje zo žijúc spoločnosť či zo vzájomnej dôvery. Martin Heidegger tvrdí, že sme svet zredukovali na obraz a spredmetnili si sme ho. Prístupujeme k nemu vlastnic-ky, manipulačne, individuálne. Výsledok je čoraz zrejmejší. Kritický je stav ekologicke i vzťahov v spoločnosti. Prehliadla sa ideja úspešnosti, presadenia sa na úkor funkcie a dynamika staja na individuálnom, hromadení a vlastníctve. Svet sa zmenil v našej myšli na tečúci tok in-dividuálnych obrazov a vizí, z ktorých si vyberáme, a priestor, v ktorom žijeme, pripomína hraciu platformu, kde si každý vyberá či vyvolá čo najlepšie pozície.

Podobenstvo o jaskyni

Skúsme si v skratkovej forme pripomenúť Plátónovo podobenstvo o jaskyni zo súčasnej knihy jeho diela Star... Prédstav si ľudí v pozdnom pribýtku podobenstvo jaskyni, ktorá má k svetu otvorený dlhý vchod pozdĺž celej jaskyne.

V tejto jaskyni žijú ľudia od deisva spútaní na nohách a šíjách, takže ostávajú stá-le na tom istom mieste a vidia iba rovno pred sebou, pretože putá im bránia očičat hlava. Vysoko a ďaleko vzadu za nimi horí oheň, uprostred medzi oňom a spútanými väzňami vedie hore cesta, pozdĺž ktorej je postavený múrik na spôsob zábradlia, ale mávať pred sebou kankliari a ľud, ktorí robia svoje kasky... Myslíš, že by takto väzni mohli vidieť zo seba samých a zo svojich druhov niečo iné ako tie, ktoré vňané oňom na náprotivní stenu jaskyne? (Plátón: Star. Bratislava: Kaligram 2006, s. 275).

Dovolili som si toto Plátónovo podobenstvo predhodiť do dnešných čias. Predstav si ľudí, ktorí svoj zrak majú neustále upriameny na obrazovky mobilov, tabletov a televízorov, ktorí sú ustá-vične pripútaní na pripojenie, na internetové siete a v ústach majú slúchadla, aby najintenzívnejšie počúvali zvuky z éteru a neboli rušení realitou okolia. V tomto upriamení na sprostredkované informácie sú vedení odmatiká a ich zrak je nasmerovaný jedným smerom. Tam sa každú sekundu vrtajú nové a nové tieňe podnetov tak, aby ani na chvíľu nikto nemal dôvod zdvihnúť zrak od monitorov. Spokojní so zdanlivou pestrosťou a výberom, unavení množstvom a frustrovaní tým, čo nesúhlasí vidieť, stupňujú intenzitu a frekvenciu akumulovaných obrazov. Ak aj zvlhnutý zrak, tak to, čo pokrúčovanie na s. 10 →→→

Hovoríeva sa, že autori píšu zväčša o sebe, a aby zmlatli čitateľa, skrývajú sa za iných. Knižku Čitliví tarantula žila som dávali dohromady, aby sa nezabudlo na Bela Kaporku (1935 – 1994). Možno som sa mal obrátiť s editným námetom na vydavateľstvá, ktoré publikujú spisy podstatných diel autorov uplynulého storočia. Dlhodobu to robilo vydavateľstvo Tatran (Vlami si pripomenulo 70. výrocie vzniku). Nádkej sa zdala reálna, v jeho Zlatom fonde slovenskej literatúry vyšiel výber z tvorby Vincenta Štikuly, Rudolfa Šloboda či v dvoch zväzkoch prozaická a dramatická tvorba Belovho vstovnika a priateľa Dušana Kuzela. Tamtie časť sa však minulostou, rádčieľka vydavateľstva konsistovala, že čitateľský záujem je o túto edíciu podobne nízky ako o knihy zo Zlatého fondu svetovej literatúry. Ďalšia nádej bola, že sa dostane do výberu vydavateľstva Kaligram, ktoré sa po pri edícnom programe sústredenom na diela v maďarskom jazyku a na preklady literárnych, spoločenských či politologických diel z iných kultúr do slovenských zameriava aj na slovenskú literárnu tvorbu. Počas krátkodobého trnitého pôsobenia literárneho vedca Rudolfa Chmela (1939, niekoľkíšeho tajomníka federálneho Československého zväzu spisovateľov, na začiatku deväťdesiatych rokov veľvyslanca SR v Budapešti) v kresle ministra kultúry samostatnej Slovenskej republiky Kaligram dostal veľkorysé štátne dotácie na retrospektívne vydávanie diel klasikov i súčasných slovenských spisovateľov. Vyšlo tam niekoľko desiatok kníh, azda mali v pláne vydať niekoľko i Kaporkove prózy, esaje a publicistiku, ale už pred tromi rokmi sa vydavateľská spoločnosť skončila vyhadli, že vydavateľstvo končí. Začiatkom tohto roku média zaznamenali potešiteľnejšiu správu: Kaligram po 25 rokoch vlastnej existencie začne svoju novú etapu vo vydavateľstve Absynt. Istá teoretická nádej, nazdával som sa, bola v Literárnom informácom centre, ale tam sa ukázala cesta ako zaríbaná už po vyjdení knižky o Belovi Kaporkovi. Pri ponuke do distribučnej siete inštitúcie riadenej ministerstvom kultúry zaznelo v neoficiálnom éteri echo, že to bol autor kontroverzný. Nlúž netreba sa čudovať, že jeho meno nie podnetné nešovortlo bratislavským knihkupcťm, Čitliví tarantula žila by ste v policajch ich rozličných priestoroch máme hľadali. Opätovne mi to skrslo v hlavie koncom apríla, keď sa v Hositi pri Zlatých Moravciach od tragickéh smrti spisovateľa každoročne schádzajú turisti na Kaporkovom chodníku. Taký názov má aj knižka spomienok na život Bela a jeho rodiny. Jej hlavný zostavovateľ Drahoslav Machala sa usiloval, aby sa takto pomemoval tarantuský chodník z Hrebienka na Terého chatu, ktorá bola dlhodobým a zároveň posledným Kaporkovým charaktickým pracoviskom. Lenže: Belo nebol vo Vysokých Tatrách protokolom za živoľa, preto by ho tamojší obyvatelia prijali za svojho pojeho smrti...

Ak ako „kontroverzný“ je zakľovaný v posudzovaní nepejdneho z našich veľhán, má to podobu povedzme chlapských priekov, v zriedených dozvukoch prázračnej závisli. V súčasných oficiálnych literárnych krahoch to pripomína všeobecný trend prekátovať každého, kto sa jednoducho a otvorene stavá za vznik samostatnej Slovenskej republiky. Vem, znie to zjednodušene, ale ešte zjednodušenejšie by sa to ukázalo povedzme pri oficiálnom zozname spisovateľov, ktorým vyžadujú recenzie diel, ktorých si centrálna inštitúcie pripomínajú odbornými podujatiami, profilmi vo verejných novinách médiach... Príslovie zide z očí, zide z mysle platí už zautomatizovane, netreba sa odvolávať na dávno neobčného Zátureklo.

Kaporka nebol spoločenský stratég. Kniha Čitliví tarantula dáva sa končí jako večami. Keď omlpe svedomie národa, dá sa rozbať nielen prívoda. Do rozbaťnej zeme sa dajú zabudpať i vlastní ľudia. Co možno k takýmto názorom dodať v časoch, keď sa presadzujú multikulturalizmus, keď slovo národ sa považuje za zárodok odnietania „vyšších ľudských hodnôt“, v ktorých mene svetské mocnosti stáročia drancovali nerazite bohatstva na cudzích územiach, neľútive vrazilili domorodcov, mocensky im vtláčali svoje zvyklosti, povyšovali ich na civilizovanú kultúru a výsosni morálku?

Nlúž, nie je národ ako národ.

Budúce číslo 17 vyjde v stredu 6. júna 2018.

e-mail: literat@vydavatelstvakaligram.com, www.literat@vydavatelstvakaligram.sk
9 770862 1599004

MÉDIA, REALITA A DEMOKRACIA

uzru, zaradila do príbehov vidienych v monitoroch, čím bez dlhšieho premysľania môžu triediť dobre i zlé. Myslíš, že by takto dobrovoľní vázni mohli vidieť zo seba samých a zo svojich druhov niečo iné než tere vyhnané kaučikarmi na monitor? Môže si takto rokmi formovaný človek postaviť otázku, či je svet mimo vidieneho v monitoroch reality? Predvádzá sa nám naozaj divadlo, čo z tieňov sveta pri-nášajú nosiči informácií ako lovcí, ktorí si vyberajú tu, čo im priniesie slávu?

Vedomie o tieňoch, ktoré nás ovplyvňujú, o proutichodných až matných videniach je nielen dôležité, ale zároveň vedie k poznaniu, že napriek vlastnému presvedčeniu o pravde a o zdrojoch nie je dobré automaticky ukazovať prstom na meňo ako na klamára. Teme vyvolávajú otázku. Ako je to? Ako a kto tvorí teme? Sú relevantné pre konanie? Stačia napríklad ako dôvod na bombardovanie v Sýrii? Ide o veľmi krehký dôkaz. Video i nepriateľa vie dnes vyrobiť a zavesiť na internet zručnejšie dieťa.

Sú takéto otázky a uprednostnenie premysľania pred rýchlou reakciou relevantné alebo konšpiratívne? Odznali vo verejných diskusiách skôr, ako sa veči konali? Ci stačí uspokojenie, že v najťažších chvíľach sa nepochybje o spojenoch a ich zdrojoch? Nejde totiž o prvú skúsenosť z onylov vidieneho, a preto je určitá skepsa namieste. Poznáme, ako dopadla teória o chemických zbraniach v Iraku. Koľko podobných obrázov a tieňov nás denne zaplaví?

Čo je teda realita?

Niklas Luhmann vo svojej knihe *Realita masmédiu* píše: „Ich skutočná realita spočíva v ich vlastných operáciách“ (Luhmann, N.: *Realita masmédiu*. Praha: Academia 2014, s.12). V procesoch prípravy, ulahla pohľadu, výberu, technologických možnosti, tlačie, vysielania a ich sledovania. Coraz intenzívnejšie sa hľadá téma, ktorá zaujme a udrží pozorovateľa čo najdlhšie. Ich existencia je vystrávaná na pozorovateľov) a druhá rovina pozorovania sme my, ktorí ich čítame a pozorame. Z hľadiska transformácie skutočnosti dochádza k viacerým redukciám reality. Prvá je daná viacnásobnou redukciami média (technologická, názorová, časová, fragmentárna i strihová redukcia) a ďalšia výrazná transformácia prebieha dešifrovaním obrázov či článku prijímateľa do jeho vidieňa sveta.

Aj z tohto pohľadu Niklas Luhmann tvrdí, že masmédiá nemôžu jednočudocho seba pokladať za pravdu (s. 14). Musia rozlišovať medzi seba-referenciou a referenciou druhého. Plynie z toho aj ďal-

centrálnu úlohu (s. 13). V časoch, keď sme duchovné, nadsosové a nepredmetné vytlacili z obrazu, ktorý by mal mať dosah na náš život, úlohu zdanlivého prepájania s výrazne imaginárnymi prvkami – prekročenie času a priestoru, vyvolávanie emócií bez náhaly a usilia – prevzali na seba média. Stali sa populárne, lebo vzbudzujú pociť. Že sme pri živote i jeho presahu, ale i frustráciu, pretože nevládžeme držať s nimi krok a vyvolané emócie sa neopierajú o reálne zažitie skúsenosti s ľuďmi. A sú bez preverenia časom.

Keďže média sú technologicky limitovanou štruktúrou s prirodzenou tendenciou sebazachovy, sústredujú svoj výber do atribútov rýchlosti a sledovanosti, čím pripomínajú štruktúru inštitúcií, ktoré robia všetko pre to, aby zachovali sami seba.

Rýchlosť a nástup internetu menia paradigmatu komunikácie na zvyšujúci podiel sebaoprezentácií, množstva a emócií nad súvislosťami i obsahom. V množstve začína prevládať čoraz agresívnejší princíp presadenia sa na úkor iného a konfrontácie s realitou. Do masmédiálneho priestoru to pri-náša dôležitosť PR agentúr s úlohou zajať a udržať pozornosť. Pravda sa redukuje na reklamný slogan, dôrazné vystúpenie či extrém. Už nejde o premyšľanie, uskupuje i presvedčenie, nastupuje jednoznačnosť, vulgárnosť a diskreditácia iných.

PR agentúry nahrádzajú pôvodný rešerš v sprá-vach, ktorej úlohou bolo posudzovať informácie z viacerých strán a zdrojov, nie iba z pohľadu pre a proti. Z reality vieme, že v spore dvoch strán

„ Verejné je totiž to, čo patrí všetkým, k čomu majú prístup, kde sa prejavujú hlavne najdôležitejšie skutky a činy udržujúce spoločensvo ľudi. Z tohto pohľadu neobstojí ani cenzúra zdrojov, ktoré systém moci len tak bez diskusie nazval konšpiračnými či protispoločenskými. O protispoločenskom či konšpiračnom nemôže rozhodnúť politická moc, majiteľia či zamestnanci média, ale reálna konfrontácia s faktmi. “

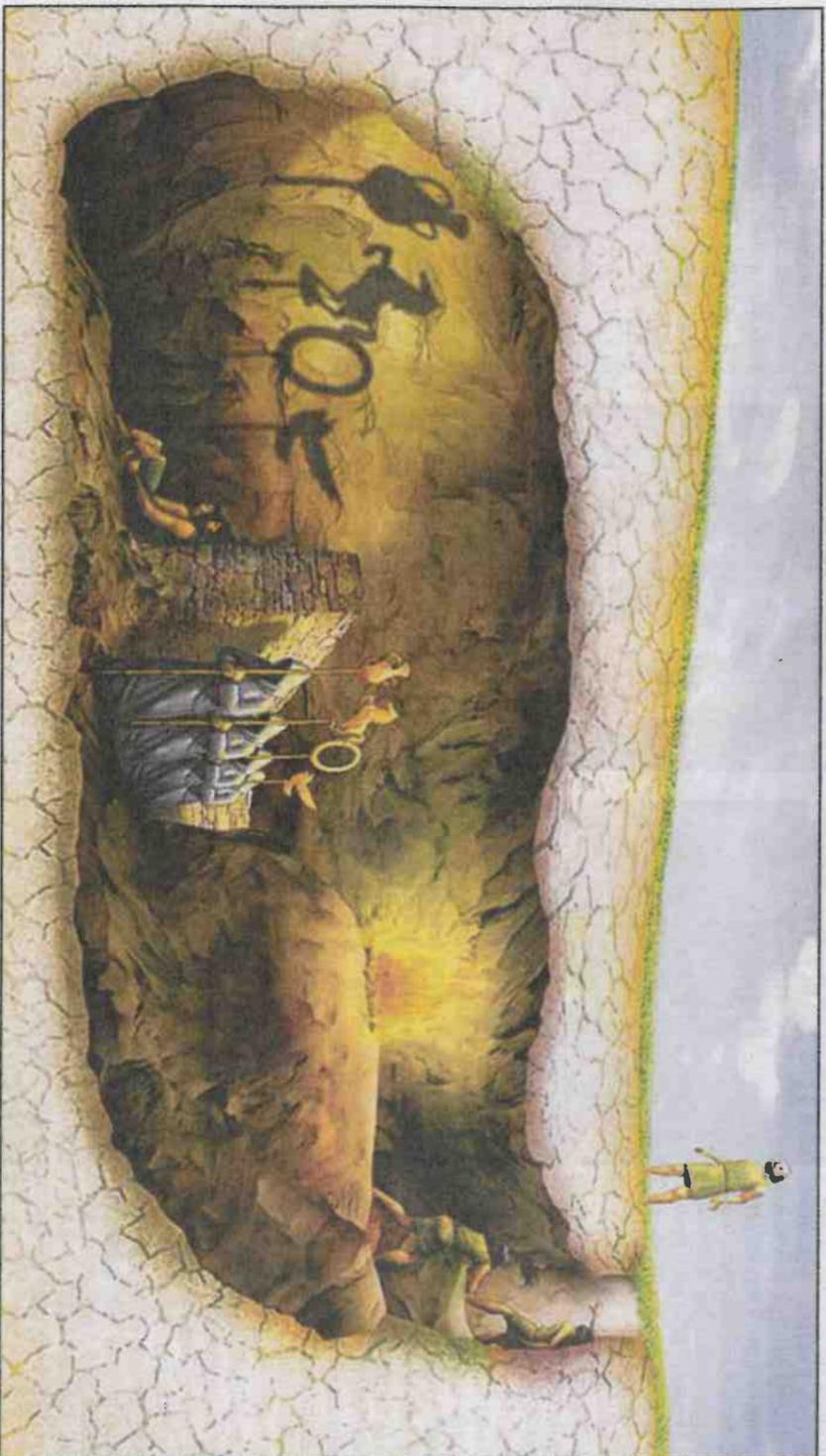
na zlepšenie života v jednotlivých jeho oblastiach, sa zrelukoval do reakcii proti sebe stojacich táborov. Diskusie sa zmenili na sebaoprezentácie a slobode, bez dôvery a vzájomného počúvania. Cieľom je získať diváka, hoc aj za pomoci zosmiešnenia či zneváženia druhej strany.

Majú ešte verejné média zmysel?

Tih nevyrieši právo na prístup k informáciám. Funguje na princípoch, čo sa opíja a čo sa zapliati. Vidieť víťazov. Verejnoprávny prístup k informáciám má zabezpečiť priestor, ktorý bráni ovplyvňovaniu a skresľovaniu výberu dostupných informácií nevyhnutných pre život spoločnosti a mocou politikov, ideologickou či finančnou. Zároveň ide o zachovanie priestoru informácií, ktorý nie je znevážovaný či vyprázdzňovaný zábovom, reklamou alebo individuálnymi a skupinovými tendenciami presadiť sa na úkor ostatných.

Verejné je totiž to, čo patrí všetkým, k čomu majú prístup, kde sa prejavujú hlavne najdôležitejšie skutky a činy udržujúce spoločensvo ľudi. Z tohto pohľadu neobstojí ani cenzúra zdrojov, ktoré systém moci len tak bez diskusie nazval konšpiračnými či protispoločenskými. O protispoločenskom či konšpiračnom nemôže rozhodnúť politická moc, majiteľia či zamestnanci média, ale reálna konfrontácia s faktmi. Tá však nenastane, ak druhú stranu neprípustíme v rovnakom rozsahu k slovu. V tomto kontexte si spomeňme na jeden nebezpečný argument, že o bombardovaní spojenec či vyhostení veľvyslanca sa nemalo diskutovať. Treba stať na tej strane, ktorej sme súčasťou. Paradoxne tak médium, ktoré v iných prípadoch slavia moc pred otázkou a tlačí ho k zodpovednosti, nekladie otázky inej moci o relevantnosti jej zá-sahu. Pri slove a pravde neplatí, že je niečo naše či na našej strane...

nemusi byť pravda ani na jednej z nich. Pre relevantnú informáciu, ktorá chce odkryť kontext, tak v mnohých prípadoch nesiaci ani vyjadrenie oboch strán. Príkladom pre chybnú riešenie je hromadné tlačových konferencií, kde sú dostupné bez overenia faktov. Príkladom PR výstupy politikov, čím zamierujú priestor časno prázdny dominikami či účelovo vyvíjovými schémami s cieľom diskreditovať druhú stranu. Prirodzene, rýchlo dostupný materiál je dobrý pre každé médium a jeho použí-

Platónovu jaskyňu. Koláž: internet

tie bez preverenia je legitimované otvoreným priestorom pre názor.

Vo verejnoprávnom médiu by sme však nemali rezignovať na to, že každý názor by mal byť vystavený hodnoteniu relevantnosti, konfrontácii s realitou, a ak to nie je možné, minimálne ďalším dotknutým stranám. Nie formou reakcie ex post, zverejnením informácií a následným hľadáním reakcií. Tento postup by mal predchádzať zverejneniu. Ziaľ, aj tu sa v médiálnom prostredí namiesto vytvorenia priestoru pre relevantnú diskusiu akceptujú pre rýchlosť, jednočudochosť, emócie a pozeračného počúvania argumentov. Verejný priestor sa tak zúžil na súboj tých, ktorí sú za, a tých, ktorí sú proti. Nehovoriac o tom, ak moderátor stojí na jednej či druhej strane. Pôvodný zámer v vytvorení verejnosti, kde sa mali konfrontovať nápady a návrhy

Ani verejné nepatrí nikomu, ani tým, ktorí majú tento priestor udržať. Ani samotným redaktorom či manažmentu. Tí majú mať práve najväčší odstup od jednotlivých hľadisk a emócií, do ktorých by sa nemali dať vtiahnuť. Nejde tu totiž o presadzovanie vlastného názoru či preferencií. Inak by zaberali priestor tým, čo z odstupu a bez emócií ponúkajú rôznorodé pohľadov na pohyb v spoločnosti. V tomto kontexte sa ukazuje, že napríklad v prípade smrti novinára nebolo z pohľadu kole-

gov vo verejnoprávných médiách najšťastnejšie, že využívali verejný priestor na dlhodobé vyjadrovanie svojich opodstatnených emócií. Boli v pravých dňoch pochopiteľné i akceptovateľné. No čo najskôr je potrebné vo verejnom priestore potlačiť emócie v prospech informácií, ktoré sa ponúkajú z viacerých uhlov pohľadu. Neznamená to zabudnúť, ale, naopak, pripomínať v konkrétnom kontexte, nie mimo neho, hnak sa stráca váha symbolu i jeho odkazu. Odlíšť individuálny (aj najlepšie mieneny) aktivizmus od služby verejnosti nebýva ľahké, no na zdruhé fungovanie spoločnosti je to nevyhnutné. Z hľadiska verejnoprávnosti máme jasne zadefinovaný účel poskytovať komplexné informácie bez zaujatosti, preberovania jednej strany bez vlastných emócií či nadržanania na konanie proutiny stranám alebo mysleniu.

Demokracia a uprevňovanie jej väzieb

Média sú často definované ako strážcovia demokracie. Táto idea sa v rýchlej dobe a množstve informácií vysvetľovala do výslednice, ktorá automaticky kritizuje každú vládu a nepoznáva rovnaký meter pre seba a pre iných. Dôvod spočíva v tom že moc môže byť zneužitá. Moc zneužitia má všeli samothné médium. Hrozí, že z účelového informovania o politike sa stane politika sama. Cieľové slovo sa v prelomových obdobiach stáva čínom, aktivity ľudi, čím sa stáva politickým aktom.

Na strane druhej treba pripomenúť, že moc je na vedenie štátu nevyhnutná, a preto sa demokraticky deleguje vo voľbách. Tu platí, že úlohou médií je udržať v akceptovateľnej legitímny postuj i stav, napríklad sňahať či nesňahať s výsledkom voľieb. Vytykať iba politikom, že im chyba zodpovednosť za celok spoločensva, a prehlbovať túto skepsu výberom iba negatívnych informácií je rovnaké deštruktívne ako politici bez zodpovednosti. Novinári žijúci v demokracii by nemali byť štrielmi ne-návisť a revolúcií, ktoré nerespektujú princíp voľieb a rozdelenia moci, inak strácajú legitímnu vystupovať vo verejnom priestore ako tí, ktorí strážia demokratické princípy.

Ak sa média dlhodobo zameriavajú iba na problémy a nevyvažujú rovnaku mierou verejný priestor pozitívnymi informáciami, ktoré sú dôležité na uprevňovanie väzieb spoločensva, stávajú sa zväve média tými, ktoré nechcú deštruujú demokraciu a spoluvytvárajú realitu permanentnej neľobvy, ktorú postupne začneme nazývať pravdou. Dlhoročným vytrhovaním napätia medzi vládnymi a opozíciami sa pôvodná idea demokracie, kde rôzne strany zasutujúce občanov hľadajú pre občana najlepšie konsenzusy, zmenila na permanentný súboj pripomínajúci skôr boxerský ring než agoru.

Demokracia však potrebuje aj uprevňovacie väzby, súdržnosť a udržovanie podhubia na pokračovanie života v spoločnosti. To je jedna z úloh verejnoprávných médií, ktoré, ziaľ, v súboji a porovnávaní so sarkomnými médiami zanechávajúme. Urytímenie na individuálne ciele, na množstvo divákov, na zlyhanie, extrém a podkopávanie prirodzených autorít nie je úlohou verejnoprávných médií. Vytrábanie aktualít, ktoré redukujú prezentovanú udalosť len na prítomnosť, vytláča starosť o kontinuitu, kontext a budúcnosť, čím sa znižuje práh zodpovednosti vo verejnom priestore. Rýchlosť a konkurencia aktualít nedovoľujú vo svojej podstate riešiť širšie súvislosti, pretože ich čas je vymedzený a ihneď sa nahrádzajú ďalšími aktualitami. Život myslenia sa tak uzatvára iba do impulzov, ktoré zvyšujú emócie a pociť neshanania. Frustrácia sa stáva spríevodným javom, ktorý prehlbuje čoraz individuálnejší prístup na úkor spoločného.

Ak tvrdíme, že sa zvyšuje počet návševníkov tzv. konšpiračných stránok, tak potvrdzujeme, že sme vo verejnom priestore nechtivo až totálne vytesnili niektoré informácie či témy, ktoré nespadať do nášho vidieňa sveta. To, čo sa takto vytesnilo, hľadajú ľudia impulzivne inde. Spreverení sme sa tak verejnému, ktoré by nemalo bez jasného, viacstranne oddiskutovaného a zrozumeného vymedzenia neakceptovateľného vytrávať cenzúru. Práve verejné je totiž priestorom pre argumentáciu a odkryvanie toho, čo je alebo nie je relevantné, čo je alebo nie je konšpirácia, čo korešponduje alebo nekorešponduje so skúsenosťou. Rozhodne to nemôže byť iba názor politikov, novinárov či mocenských štruktúr.

Ak máme obavu z neukoreného toku dojmov, musíme dokázať udržať priestor pre komunikáciu argumentov, kam treba pripustiť všetkých, ktorí chcú naozaj hľadať relevantný prístup k realite. Vyžaduje si to však trpezlivosť a ochotu počúvať iné názory, vrátane tých, s ktorými nesúhlasíme. Aby mala reč zmysel, musí sa dodržať predpoklad, že je niekto medzi nami, komu dôverujeme. Reč a komunikácia sú totiž vystavané na dôvere a dohode, že budeme používať spoločný jazyk na dorozumenie. Je takto nastavované prostredie v médiách a medzi nami? Ide o prehlbovanie dôvery ku všetkým občanom bez rozdielov? Alebo iba o presvedčenie, že tí, ktorí majú iný názor, sa myliť? Je úlohou médií presvedčať, bojovať či ponúkať informáciu?

Technika, média a ani novinári nie sú nepriateľmi. Pomáhajú nám podobne ako dopravné prostriedky. Za predpokladu, že rozumieme ich úlohu a vieme ich používať. Pri verejnej doprave dodržiavame cestovný poriadok, ktorý je záväzný pre šoféra i toho, kto sa chce viesť. Bez ohľadu na emócie, pomery či svetoznátor. Pri médiách musíme takisto porozumieť najskôr ich limitom. Príkladom zrelukovaného, upraveneho množstva sfornátovaných podnetov, pričom nám umožňujú prepájať sa s ostatnými. Ich rýchlosť spôsobuje, že zväčša nevieme v tomto tempe rozlišovať a premyšľať kontinualne. Nad množstvom sa však nemusíme až tak znepokojovať. Nemali by sme nadržávať na média či novinárov. Ani všetký dopravným prostriedkom, že verejná doprava by mala byť dostupná stále. Ak neprijíname rozličnosť a to, že nie sme schopní všetko spracovať, ľahko podľahneme rezignácii či narkavej túžbe sotožniť sa s vidienym, ktoré sa približuje našim pocitom. Takáto situácia môže byť nebezpečná. Pre nástup jednostranného totalitného vidieňa, ktoré v rýchlosti nevieme rozoznávať. Preto by sme nemali podľahnúť rýchlosti a vidieňmu bez jeho konfrontácie s realitou v otvorenej diskusii. Ustavičné napätie medzi vidienym, slovným a realitou by malo prevládať nad každým jednotnázným tvrdením. Na všetkých stranách komunikácie, U tých, čo ich pri-nášajú, i tých, čo ich prijímajú.